

Sygn. akt II Ca 639/17

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jerzy Dydo

Sędziowie: SO Maciej Ejsmont

SO Agnieszka Terpiłowska

Protokolant: Violetta Drohomirecka

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 2017 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku **S. N. i J. N.**

przy udziale (...) **Sp. z o.o. z siedzibą w S.**

**o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich
z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie sygn. akt (...) o stwierdzeniu nabycia spadku po J. F.**

na skutek apelacji wnioskodawców

od postanowienia Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich

z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt I Ns 53/17

po s t a n a w i a:

I. **oddalić obie apelacje ;**

II. **przyznać adwokat T. P. ze Skarbu Państwa – S ądu R ejonowego w Z. 147,60 zł tytułem wynagrodzenia w postępowaniu apelacyjnym k urator a ustanowionego dla małoletniego wnioskodawcy J. N. ;**

III. **zasądzić solidarnie od wnioskodawców na rzecz uczestnika 120 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym .**

(...)

Sygn. akt II Ca 639/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 14 czerwca 2017 r. Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich, w sprawie z wniosku S. N. i J. N., przy udziale (...) Sp. z o.o. w S. o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich z dnia 22 grudnia 2011 r. (...) o stwierdzenie nabycia spadku po J. F. oddalił wniosek (pkt I), przyznał adwokat T. P. ze Skarbu Państwa – S ądu R ejonowego w Ząbkowicach Śląskich kwotę 147,60 zł tytułem wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla

małoletniego wnioskodawcy J. N. (pkt II), zasądził solidarnie od wnioskodawców S. N. i J. N. na rzecz uczestnika (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. kwotę 137 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III), zasądził solidarnie od wnioskodawców S. N. i J. N. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich kwotę 147,60 zł tytułem kosztów postępowania (pkt IV).

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10 czerwca 2009r. zmarł J. F.. Był ojcem M. N. oraz dziadkiem S. N. i J. N.. M. N. razem ze swoją matką G. F. i bratem S. F. w dniu 9 listopada 2009 r. przed notariuszem odrzucili spadek po wskazanej wyżej osobie. O odrzuceniu spadku przez M. N. po jej ojcu wiedział mąż M. A. N.. M. N. w dniu 9 marca 2010r. złożyła wniosek do Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich o zezwolenie na złożenie w imieniu małoletnich S. N. i J. N. oświadczenia o odrzuceniu spadku po dziadku małoletnich, J. F.. Postępowanie w tej sprawie toczyło się pod sygnaturą akt (...). W jego toku, w dniu 27 marca 2010r., sądowy kurator zawodowy przeprowadziła wywiad środowiskowy w miejscu zamieszkania M. N., między innymi w oparciu o rozmowę z jej mężem A. N.. W sprawozdaniu z wywiadu środowiskowego kurator zapisała: „A. N. oświadczył, że zmarły J. F. był ojcem jego żony M. N.. Jest mu wiadomym, że teść przed śmiercią zaciągnął wiele zobowiązań w różnych bankach. Nie spłacał ich. Z informacji, jakie posiada, wynika, że po jego śmierci wszystkie te zobowiązania wraz z należnymi odsetkami pozostały do spłacenia. M. N. oraz jej brat S. F. odrzucili spadek po zmarłym ojcu. Wie, że żona złożyła do Sądu wnioski o zezwolenie, aby mogła w imieniu małoletnich dzieci odrzucić spadek. W ten sposób pragnie je uchronić przed problemami z zadłużeniem swojego zmarłego ojca. Na powyższe A. N. wyraża zgodę.” W trakcie posiedzenia w dniu 12 kwietnia 2010 r. M. N. zeznała, że jej mąż wyraża zgodę na to, aby wnioskodawczyni w imieniu dzieci odrzuciła spadek. Postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2010r. w sprawie sygn. akt (...) Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich zezwolił wnioskodawczyni M. N. na złożenie oświadczenia w imieniu małoletnich J. N. i S. N. o odrzuceniu spadku po J. F..

Z wniosku (...) sp. z o.o. z siedzibą w S., wniesionego w dniu 12 maja 2011r., przed Sądem Rejonowym w Ząbkowicach Śląskich pod sygn. akt(...) toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. F.. Postanowieniem z dnia 18 listopada 2011r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników S. N. i J. N.. Postanowieniem z dnia 22 grudnia 2011r. Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich stwierdził, że spadek po J. F. na podstawie ustawy nabyły jego wnuki S. N. i J. N. każde po (...) części spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Sąd Okręgowy w Świdnicy postanowieniem z dnia 16 lutego 2012r. w sprawie sygn. akt (...) zmienił punkt II postanowienia Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich z dnia 22 grudnia 2011r. w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Odpis postanowienia Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 16 lutego 2012r. w sprawie sygn. akt (...), zaadresowany do M. N. jako przedstawicielki ustawowej małoletnich J. i (...), został odebrany przez jej męża A. N. w dniu 21 lutego 2012 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kłodzku H. S. pismami datowanymi na dzień 30 października 2012r. zawiadomił o wszczęciu egzekucji S. N. i J. N. jako dłużników – zawiadomieniami wysłanymi na adres: ul. (...), (...)- (...) K..

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że wniosek podlegał oddaleniu. Przywołał treść przepisu art. 679 k.p.c. Przyjęty przez ustawodawcę tryb zmiany stwierdzenia nabycia spadku zakłada, że wniosek taki może zgłosić każdy zainteresowany. Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy decydujące znaczenia miał fakt, że wnioskodawcy S. N. i J. N. byli uczestnikami toczącego się przed Sądem Rejonowym w Ząbkowicach Śląskich pod sygn. akt (...) postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. F.. W imieniu małoletnich wówczas uczestników występowała w sprawie ich przedstawicielka ustawowa – matka M. N.. Reprezentacja ta była prawidłowa w świetle regulacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Zgodnie z art. 98 § 1 k.r.o. rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka. W § 2 analizowanego przepisu wymienione są przypadki, kiedy żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka. Żaden ze wskazanych tam przypadków nie wystąpił w postępowaniu o sygn. akt(...). Zgodnie z poglądem wyrażanym zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie, wynikające z powołanych przepisów wyłączenie reprezentacji rodziców należy w postępowaniu nieprocesowym oceniać ad casum i przyjmować je tylko wtedy, gdy istnieje, choćby tylko teoretyczna, możliwość sprzeczności interesów. W postępowaniu (...) nie wystąpiła nawet teoretyczna możliwość sprzeczności interesów. Zauważyć należy, że stanowisko

przedstawiciela ustawowego małoletnich w tym postępowaniu nie miało znaczenia dla końcowego rozstrzygnięcia, gdyż w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd bada z urzędu, kto jest spadkobiercą (art. 670 zd. 1 k.p.c.). W chwili zaś wniesienia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. F., minął już termin na złożenie oświadczeń spadkowych przez małoletnich S. N. i J. N.. Stosownie do art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Termin ten dla osoby małoletniej do złożenia oświadczenia biegnie od dnia, w którym przedstawiciel ustawowy lub opiekun prawny dowiedział się o tytule powołania małoletniego do spadku. Zarówno matka, jak i ojciec małoletnich o tytule powołania do spadku swoich małoletnich dzieci dowiedzieli się w momencie złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku przez M. N. w dniu 9 listopada 2009 r. (A. N. zeznał, że wiedział o odrzuceniu spadku przez swoją żonę i dowiedział się o tym w dniu złożenia przez nią tego oświadczenia). Sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczeń o odrzuceniu spadku przez małoletnich upłynął więc z dniem 9 maja 2010r. W momencie wezwania małoletnich do postępowania w sprawie (...) w charakterze uczestników, postanowieniem z dnia 18 listopada 2011 r., ich przedstawicielka ustawowa nie mogła w imieniu małoletnich złożyć już oświadczenia o odrzuceniu spadku. Tym samym, nie mogło być mowy o jakiegokolwiek sprzeczności interesów pomiędzy małoletnimi dziećmi a ich przedstawicielem ustawowym. Zatem nie można zgodzić się z wnioskodawcami, że reprezentacja S. N. i J. N. w postępowaniu (...) była wadliwa, wskutek czego doszło do pozbawienia małoletnich możliwości obrony swych praw, co skutkowało nieważnością postępowania. Nabycie spadku przez osobę niemającą pełnej zdolności do czynności prawnych, a więc między innymi przez osobę małoletnią (art. 11 KC), z wyjątkiem sytuacji, gdy następuje na podstawie oświadczenia o przyjęciu spadku wprost, jest zawsze bezpłatnym przysporzeniem, bądź - gdy długi spadku są równe wartości stanu czynnego spadku lub go przewyższają - wprowadzie do przysporzenia nie prowadzi, ale nie powoduje żadnego uszczuplenia majątkowego (art. 1015 § 2 w związku z art. 1012 KC). W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, w którym małoletnie dziecko reprezentowane jest przez jedno z rodziców będące też spadkobiercą regułą jest, iż nie zachodzi między nimi kolizja interesów, wykluczająca w myśl art. 98 § 3 KRO w związku z § 2 tego artykułu reprezentację dziecka przez tegoż rodzica. Brak aktywności przedstawicieli ustawowych wnioskodawców przed złożeniem wniosku o stwierdzenie nabycia spadku, tym bardziej nie mógł prowadzić do nieważności toczącego się następnie postępowania. Jakość wykonywanych czynności procesowych przez przedstawiciela ustawowego nie uzasadnia wniosku o nieważności postępowania. Prowadzenie sprawy przez przedstawiciela ustawowego, pełnomocnika procesowego, przejawiające się w niskiej aktywności czy też nieudolnej obronie interesów reprezentowanego, nie skutkuje nieważnością postępowania. Nawet obiektywnie słuszne niezadowolenie reprezentowanego z działalności przedstawiciela nie może być uznane za przyczynę nieważności w rozumieniu art. 401 pkt 2 KPC w związku z art. 379 pkt 5 KPC. Wnioskodawcy S. N. i J. N. byli uczestnikami postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, które zakończyło się wydaniem postanowienia z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie sygn. akt (...). Przez uczestnictwo w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, w rozumieniu art. 679 k.p.c., należy rozumieć formalny udział w tym postępowaniu, a nie stopień aktywności, bierność, czy nawet całkowitą bezczynność zainteresowanego. Wniosek o zmianę postanowienia z dnia 22 grudnia 2011r. mógłby więc zostać uwzględniony tylko w razie oparcia żądania na podstawie, której reprezentująca ich przedstawiciel nie mogła powołać w postępowaniu (...) (z zastrzeżeniem zachowania rocznego terminu). Żadna taka podstawa nie została zaś wskazana.

Należy podkreślić, że nie ma znaczenia czy drugi z przedstawicieli ustawowych małoletnich – ich ojciec A. N. miał wiedzę o toczącym się postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po J. F., skoro reprezentacja małoletnich przez matkę była zgodna z obowiązującymi przepisami. Sąd Rejonowy nie dał wiary twierdzeniom A. N., że nie wiedział on o toczącym się postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku ani o postępowaniu o wyrażenie zgody na odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich, a o zobowiązaniach swoich dzieci dowiedział się dopiero w dniu 22 marca 2016r. A. N. wiedział o odrzuceniu spadku przez swoją żonę M. N. oraz o tym, że wystąpiła ona z wnioskiem do sądu o zezwolenie na złożenie w imieniu małoletnich oświadczeń o odrzuceniu spadku. Już w tym czasie A. N. posiadał wiedzę o długach spadkodawcy, miał świadomość znaczenia odrzucenia spadku przez M. N. (to jest tego, że w takiej sytuacji spadek dziedziczą jej zstępni) i zgadzał się na to, aby po uzyskaniu zezwolenia Sądu odrzuciła ona spadek w imieniu małoletnich dzieci. Okoliczności te wynikają z wywiadu środowiskowego, jaki w toku postępowania (...) przeprowadził z A. N. sądowy kurator zawodowy. A. N. w dniu 21 lutego 2012r. odebrał nadto korespondencję sądową z postępowania

o stwierdzenie nabycia spadku adresowaną do M. N. jako przedstawicielki ustawowej małoletnich J. i S. N., a zatem wiedział już wtedy, że jego dzieci „są wciągnięte” w sprawę spadkową po ich dziadku. Termin na złożenie oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich dzieci zaczął biec od dnia 9 listopada 2009r., a nie jak zdaje się wskazywać A. N. od dnia 22 marca 2016r. Z podanych wyżej względów wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. F. podlegał oddaleniu.

O przyznaniu kuratorowi ustanowionego dla małoletniego wnioskodawcy J. N. wynagrodzenia Sąd orzekł na podstawie § 1 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz.U. z 2013 r. poz. 1476) oraz § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

Podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach postępowania stanowił przepis art. 520 § 3 k.p.c., zastosowany ze względu na sprzeczność interesów wnioskodawców i uczestnika.

Apelacje od powyższego postanowienia złożyli wnioskodawcy.

S. N. zarzuciła:

- naruszenie prawa materialnego, to jest art. 98 § 2 pkt 2 kro w zw. z art. 99 kro poprzez jego błędną wykładnię wyrażającą się w przyjęciu, że wnioskodawcy z niniejszej sprawy byli należycie reprezentowani w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, podczas gdy z materiału dowodowego wynika, że przedstawicielka ustawowa M. N. mimo skutecznego złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. F. i uzyskaniu zgody sądu rodzinnego na odrzucenie spadku w imieniu małoletnich dzieci nie wypełniła ciążącego na niej obowiązku, o czym nie poinformowała ojca małoletnich A. N. zapewniając, że dzieci „ są wyłączone z dziedziczenia”. Pozostając w konflikcie z A. N. nie poinformowała go o postępowaniu przed sądem spadku, zaś sąd spadku zaniechał powiadomienia A. N. jako przedstawiciela ustawowego małoletnich spadkobierców o toczącym się postępowaniu, co skutkowało niemożnością podjęcia przez A. N. jakichkolwiek działań prowadzących do usunięcia ujemnych skutków braku złożenia przez M. N. oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu dzieci, co potwierdza sprzeczność interesów albowiem dzieci zostały powołane do spadku, który ich matka skutecznie odrzuciła, co doprowadziło do nieważności postępowania w myśl przepisów art. 379 pkt 2 i 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

- naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 233 §1 k.p.c. mające wpływ na treść orzeczenia , a polegające na wyciągnięciu nielogicznych wniosków z wywiadu środowiskowego przeprowadzonego przez kuratora w sprawie o sygn. III Nsm 59/10 Sądu Rejonowego w Ząbkowicach Śląskich w dniu 27 marca 2010 r. i przyjęcie, że nie miał wiedzy o toczącym się z udziałem dzieci postępowaniu spadkowym , podczas gdy:

a) w dacie wywiadu takie postępowanie się nie toczyło

b) w związku z przeprowadzonym wywiadem kuratora i zapewnieniem żony o „wyłączeniu” dzieci z dziedziczenia po J. F., pozostawał w uzasadnionym przekonaniu, że w istocie taka sytuacja ma miejsce

c) rodzice małoletnich wówczas spadkobierców pozostawali w niekwestionowanym konflikcie przed i w trakcie trwania sprawy spadkowej, co pozwala na przyjęcie, że A. N. z przyczyn niezawinionych pozostawał w błędnym przekonaniu, że M. N. skutecznie odrzuciła spadek w imieniu dzieci. Powołując się na powyższe zarzuty, apelantka wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Kurator małoletniego J. N. zarzuciła:

- naruszenie prawa materialnego – przepisu art. 1015 § 1 k.c. – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, wyrażające się w przyjęciu, że termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego bezskutecznie upłynął i w konsekwencji zaniechanie odebrania od kuratora oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. F.

- naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 233 §1 k.p.c. wyrażające się w bezpodstawnej odmowie wiarygodności zeznaniom A. N. w zakresie daty powzięcia przez niego wiadomości o powołaniu małoletniego do dziedziczenia.

Powołując się na powyższe zarzuty, wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacje podlegały oddaleniu jako bezzasadne.

Sąd I instancji przeprowadził w sposób prawidłowy postępowanie dowodowe, w oparciu o jego wyniki dokonał właściwego ustalenia stanu faktycznego, a następnie trafnej jego oceny prawnej. Z tej przyczyny ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego oraz dokonana przez niego ocenę prawną Sąd Okręgowy przyjmuje za własne. W związku z tym nie zachodzi potrzeba ich powtarzania. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2001 r., V CKN 348/00, LEX nr 52761, Prok.i Pr. 2002/6/40).

Nie miały miejsca podnoszone przez apelujących naruszenia przepisów postępowania i prawa materialnego.

Na wstępie rozważań zaznaczyć należy jasno, że sprawa niniejsza miała charakter sprawy o zmianę stwierdzenia nabycia spadku, o jakiej mowa w art. 679 k.p.c., nie zaś postępowania o uchylenie się od skutków prawnych braku oświadczenia o odrzuceniu spadku. Ten drugi rodzaj postępowania toczy się przed sądem spadku, co wynika z art. 628 k.p.c. w celu realizacji normy prawa materialnego statuowanej w art. 1019 k.c. W oparciu o ten przepis osoba, która pod wpływem określonych wad oświadczenia woli nie złożyła oświadczenia o odrzuceniu spadku, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Dla osiągnięcia zamierzonego celu konieczne jest:

- złożenie przez uprawnionego przed sądem oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych braku oświadczenia o odrzuceniu spadku,

- złożenie przez uprawnionego oświadczenia spadkowego (czyli o odrzuceniu spadku) oraz

- zatwierdzenie przez sąd oświadczenia o uchyleniu się od skutków zaniechania, o jakim mowa wyżej.

Trafnie wskazuje się w orzecznictwie, że treść wniosku powinna wyrażać zamiar osiągnięcia tego celu. Ustalając go należy oczywiście mieć na względzie - jak w przypadku wszystkich pism procesowych, wskutek których ma nastąpić wszczęcie postępowania sądowego - nie tylko samo brzmienie wniosku, ale wszystkie okoliczności mogące wskazywać na rzeczywistą wolę wnioskodawcy (art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Na zamiar osiągnięcia tego celu wskazuje niewątpliwie zawarte w takim wniosku żądanie zatwierdzenia przez sąd uchylenia się od skutków prawnych braku złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, albo żądanie odebrania od wnioskodawcy oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych takiego zaniechania oraz - wraz z nim - oświadczenia o odrzuceniu spadku. (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2014 r. II CSK 410/13).

W kolejnych pismach składanych przez wnioskodawców w toku niniejszego postępowania na próżno szukać żądania zatwierdzenia przez sąd uchylenia się od skutków prawnych braku oświadczenia o odrzuceniu spadku, bądź też żądania odebrania od wnioskodawców oświadczenia w tym przedmiocie. Mowa jest jedynie o żądaniu odebrania przez sąd oświadczeń o odrzuceniu spadku. Co więcej, w apelacji złożonej przez kuratora wnioskodawcy J. N. sformułowane zostało stanowisko, że termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku jeszcze nie upłynął. Takie samo stanowisko w odniesieniu do wnioskodawczynie S. N. sformułowano w uzasadnieniu wniosku inicjującego postępowanie w niniejszej sprawie. Istotne jest przy tym, że wnioskodawczynie reprezentowana była przez fachowego

pełnomocnika. Profesjonalistą był też kurator dla małoletniego J. N.. Oboje wnioskodawcy konsekwentnie wnosili o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, podnosząc, że nie upłynął jeszcze termin do złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku. Ich stanowisko było na tyle jednoznaczne, że brak było podstaw do przyjęcia, że żądają oni zatwierdzenia przez sąd uchylenia się od skutków prawnych braku złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Z powyższych przyczyn uznać zatem należało, że trafnie zakwalifikował Sąd Rejonowy postępowanie w niniejszej sprawie jako prowadzone na podstawie art. 679 k.p.c. Przepis ten stanowi, iż dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku. Jednocześnie przepis ten różnicuje na gruncie tego rodzaju postępowania sytuację osób które były uczestnikami postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i które tego przymiotu nie miały. Stanowi on bowiem, że

ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko zaprezentowane w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r. II CKN 740/98 (nie publ.). Zgodnie z nim, przez uczestnictwo w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, w rozumieniu art. 679 k.p.c., należy rozumieć formalny udział w tym postępowaniu, a nie stopień aktywności, bierność, czy nawet całkowitą bezczynność zainteresowanego. Nawet zatem wówczas, gdy uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, z różnych powodów, nie brał w nim aktywnego udziału pozostając całkowicie biernym, jest on uczestnikiem takiego postępowania w rozumieniu art. 679 k.p.c. i odnoszą się do niego ograniczenia przewidziane w tym przepisie. Wnioskodawcy z niniejszej sprawy byli niewątpliwie uczestnikami postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. F. prowadzonym z wniosku (...) Sp. z o.o. w S.. Było ono prowadzone przez Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich pod sygnaturą (...). Zostali oni wezwani do wzięcia udziału w sprawie postanowieniem wskazanego wyżej sądu z dnia 18 listopada 2011 r. (vide: k. 57 akt (...)). Wbrew zarzutom apelacji, w toku postępowania w sprawie (...) małoletni uczestnicy byli należycie reprezentowani. Czynności w tym zakresie wykonywała ich matka - M. N., pod której władzą rodzicielską pozostawali. Nie zachodziła podnoszona przez apelantów sprzeczność interesów M. N. i jej dzieci. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, w którym małoletnie dziecko reprezentowane jest przez jedno z rodziców będące też spadkobiercą, regułą jest, iż nie zachodzi między nimi kolizja interesów, wykluczająca, w myśl art. 98 § 3 k.r.i o. w związku z § 2 tego artykułu reprezentację dziecka przez tegoż rodzica. Wyjątkowo taka sprzeczność może zachodzić, gdy np. rodzic reprezentujący dziecko domaga się na swoją rzecz udziału w spadku ponad wynikający z treści testamentu, albo podważa ważność testamentu sporządzonego na rzecz dziecka, gdyż wtedy działanie jego zmierza do uszczuplenia udziału w spadku przypadającego dziecku lub nawet do pozbawienia go tego udziału. W wymienionych sytuacjach kolizja interesu dziecka i rodzica sprzeciwia się reprezentowaniu dziecka przez tego rodzica. Jeżeli wówczas dziecka nie może reprezentować drugie z rodziców, powinien je reprezentować kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r. IV CSK 304/14) Na gruncie sprawy(...) stwierdzić należy jednoznacznie, że sprzeczność taka nie zachodziła. Oczywiście niezasadne jest stanowisko apelującej S. N. jakoby sprzeczność taka wynikać miała z braku złożenia przez M. N. oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich dzieci. Podkreślić należy w tym miejscu, że sfera materialnoprawna M. N. nie kolidowała ze sferą jej dzieci, nie było między nimi konfliktu prawnego w zakresie spadkobrania po dziadku/ojcu. Nie można utożsamiać ewentualnych błędnych decyzji procesowych przedstawicieli ustawowych małoletnich uczestników z konfliktem interesów w tymże postępowaniu. Należy mieć przy tym na uwadze, że w przedmiotowej sprawie nie doszło do zaistnienia czynności wymagających zezwolenia sądu opiekuńczego, a tym samym przekraczających zakres zwykłego zarządu, do których orzecznictwo zalicza m.in. odrzucenie spadku w imieniu małoletniego dziecka (vide.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1998 r., I CKU 181/97, niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 1998 r., II CKU 64/98, LEX nr 1215083). W rozpatrywanej sprawie nie doszło do odrzucenia spadku ani też przyjęcia przez małoletnich spadku wprost, a z dobrodziejstwem inwentarza, zgodnie z chroniącym interesy małoletnich przepisem

art. 1015 § 2 k.c. Nie sposób zatem uznać, iż w postępowaniu spadkowym po J. F. w jakikolwiek sposób doszło do działania na szkodę małoletnich przez ich matkę w sferze majątkowej. Przyjąć wypada, że dla uznania, iż istniały warunki do prawidłowej reprezentacji małoletnich wystarczające jest, że jeden z jego przedstawicieli ustawowych reprezentował go w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. Co za tym idzie, bezskuteczny jest zarzut apelacji S. N. co do nieważności postępowania w sprawie (...), której podstawą miały być przepisy art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Z tych samych przyczyn bezzasadny był zarzut rzekomego braku wiedzy A. N. o toczącym się postępowaniu spadkowym. Małoletni mieli zapewnioną prawidłową reprezentację przedstawiciela ustawowego.

Przyjmując za Sądem Rejonowym, że wnioskodawcy byli uczestnikami postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po J. F. i byli w jego toku prawidłowo reprezentowani, stwierdzić należy, że z mocy art. 679 k.p.c., dla osiągnięcia zmiany stwierdzenia nabycia spadku konieczne było oparcie żądania wniosku na podstawie, której nie można było powołać w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że celem analizowanego tu ograniczenia z art. 679 §1 k.p.c. jest to, by uczestnik poprzedniego postępowania nie mógł się domagać zmiany postanowienia na podstawie, którą mógł poprzednio powołać. Ograniczenie to traktuje się jako prekluzję uprawnienia (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2001 r., III CZP 4/01, OSNC 2001, nr 13, poz. 670 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2001 r., IV CKN 566/00, OSNC 2002, nr 10, poz. 127 i z dnia 14 października 2009 r., V CSK 118/09, niepublikowane). Jest ono podyktowane potrzebą ochrony stabilności stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem porządku dziedziczenia. Z tego też względu oraz z uwagi na wyjątkowy charakter uregulowania zawartego w art. 679 k.p.c., przepis podlega wykładni ścisłej, gdyż dopuszczenie możliwości zmiany prawomocnego postanowienia powinno być ograniczone, zwłaszcza, gdy z wnioskiem występuje osoba, która była uczestnikiem wcześniejszego postępowania (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2006 r., I CSK 167/07, niepublikowane).

Osoba wnosząca o zmianę postanowienia spadkowego powinna wykazać, że powołane przez nią fakty i dowody, które mają uzasadniać żądanie zmiany, pozostawały poza jej dostępem podczas poprzedniego postępowania, przy uwzględnieniu, że chodzi o obiektywną możliwość ich powołania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1999 r., II CKN 807/98 i z dnia 13 października 2004 r., III CK 82/03, niepublikowane). Wnioskodawcy nie wykazali zaistnienia takich okoliczności. Nie może być bowiem uznana za taką (rzekomo) wadliwa reprezentacja małoletnich wówczas wnioskodawców w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po J. F., przede wszystkim dlatego, że w istocie nie zaistniała. Małoletni, jak już wyżej wskazano, byli właściwie reprezentowani w tej sprawie. Nie zachodziła potrzeba zawiadamiania o terminie rozprawy ich ojca – A. N..

Odnosząc się do zarzutu apelacyjnego J. N., zgodnie z którym nie upłynął termin do złożenia przez niego oświadczenia spadkowego wskazać należy, co następuje. W chwili wniesienia przez wierzyciela spadkodawcy wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po nim, to jest w dniu 10 maja 2011 r. (data stempla pocztowego na kopercie zawierającej wniosek inicjujący postępowanie w sprawie (...)) upłynął już termin do złożenia oświadczeń spadkowych przez S. N. i J. N.. M. N. złożyła w dniu 9 listopada 2009 r. oświadczenie o odrzuceniu spadku po swym ojcu – J. F. (k. 36 akt (...)). Od tego dnia rozpoczął się bieg sześciomiesięcznego terminu do złożenia oświadczenia spadkowego przez wnioskodawców z niniejszej sprawy (art. 1015 § 1 k.c.). Tego bowiem dnia M. N., po złożeniu przez siebie oświadczenia spadkowego, podjęła wiedzę o tytule powołania do dziedziczenia swych dzieci. Spadkobierca, który odrzucił spadek zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku. (art. 1020 k.c.). W dniu 9 marca 2010 r. M. N. złożyła wniosek do właściwego sądu o zezwolenie na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu jej dzieci. Od chwili złożenia do sądu opiekuńczego przez przedstawiciela ustawowego małoletniego spadkobiercy wniosku o zezwolenie na złożenie w jego imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku termin przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. nie biegnie. Po uprawomocnieniu się postanowienia o udzieleniu zezwolenia przedstawiciel ustawy małoletniego powinien złożyć to oświadczenie bezzwłocznie, chyba że wskazany termin, uwzględniając czas trwania postępowania opiekuńczego, jeszcze nie upłynął; wtedy złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku może nastąpić w dowolnej chwili, przed upływem sześciu miesięcy od dowiedzenia się przez przedstawiciela ustawowego o tytule powołania małoletniego (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2016 r. III CSK 329/15, LEX nr

2142557). Postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2010 r. Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich zezwolił M. N. na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku po wskazanym wyżej spadkobiercy. Postanowienie to uprawomocniło się w dniu 20 kwietnia 2010 r. Termin do złożenia przez małoletnich wówczas wnioskodawców z niniejszej sprawy oświadczeń spadkowych upłynął w dniu 9 maja 2010 r. Bez jakiegokolwiek znaczenia praktycznego byłoby zatem, czy w toku postępowania w sprawie (...)S. N. i J. N. byli reprezentowani przez ojca, czy też matkę.

W tym miejscu Sąd Okręgowy pragnie wskazać, że postępowanie o zmianę stwierdzenie nabycia spadku nie jest kolejną, „dodatkową” instancją apelacyjną, nie służy usuwaniu wadliwości działania stron, czy też ich przedstawicieli ustawowych. (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2007 r., III CSK 19/07, niepubl.). Przepisy dotyczące podstawy restytucyjnej wznowienia postępowania (a taki właśnie ma w istocie charakter analizowany rodzaj postępowania) przyjmują naturalne założenie, że strona postępowania przed sądem troszczy się należycie o swe interesy i ponosi konsekwencje lekkomyślności lub niedbalstwa. Dlatego żądając zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku powinna, zgodnie z rozkładem ciężaru dowodów wykazać przeszkodę obiektywną niepowołania w poprzednim postępowaniu okoliczności uzasadniających odmienną podstawę lub porządek dziedziczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2008 r. II CSK 573/07 LEX nr 627205).

Uwzględniając powyższe okoliczności, apelacja – jako bezzasadna – podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Orzeczenie w pkt II oparto na podstawie § 1 ust. 1, 2 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz.U. poz. 1476) oraz § 6 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1k.p.c. Interesy wnioskodawców i uczestnika postępowania – wierzyciela były z całą pewnością sprzeczne, zaś wnioskodawcy przegrali postępowanie apelacyjne. Zasądzeniu podlegała kwota kosztów zastępstwa prawnego w wysokości 120 zł, wynikająca z § 6 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.).

(...)